

Tálas Péter

Afganisztán: az eddigiek és a hogyan tovább

Pappné Ábrahám Judit 2010. augusztus 23-i tragikus halálát követően – 2003 óta először – szélesebb vita tárgya lett hazánk afganisztáni szerepvállalása. Augusztus 24-én a Népszabadság (Miklós Gábor: Nem kell több halott) és a Magyar Nemzet (Stier Gábor: Vesztésre ítélve) is lényegében a magyar szerepvállalás befejezése mellett érvelt, a Jobbik pedig augusztus 28-án bejelentette, hogy országgyűlési határozati javaslatot nyújt be, amelyben a magyar katonák Afganisztánból történő azonnali kivonását kéri a kormánytól. A jelen írás szerzője – jóllehet korábbi tanulmányaiban alapvetően sikertelennek ítélte a nemzetközi közösség afganisztáni misszióját (lásd Az új Afganisztán-stratégia esélyei. Nemzet és Biztonság 2009. 4. szám; Csökkenő afganisztáni esélyek. Nemzet és Biztonság, 2010. 7. szám) – a magyarországi Afganisztán-vita kezdetétől ellenzi a magyar katonák azonnali kivonását. Jelen írásában azt igyekszik indokolni, miért. Intézetünk ezzel az írással indítja útjára az SVKI Nézőpontok c. sorozatát, amely kizárólag az adott kutató/szerző saját szakmai véleményét tükrözi.

Magyarország – amely 1955 decemberétől tagja az ENSZ-nek, 1999 márciusától NATO-nak, 2004 májusától pedig az Európai Uniónak is – 2003 óta vesz részt az ENSZ Biztonsági Tanácsának 2001. december 20-i 1386. számú határozata alapján felállított, majd az Észak-atlanti Tanács (NAC) 2003. április 16-i döntése értelmében a NATO-vezetés alá került afganisztáni Nemzetközi Biztonsági Közreműködő Erők (International Security Assistance Force – ISAF) munkájában. Mindenekelőtt le kell tehát szögezni, hogy az ISAF-ban való részvételünk nemzetközi jogi értelemben minden tekintetben megkérdőjelezhetetlen legitimitású. Ugyancsak fontos tudnunk, hogy mindazok, akik az afganisztáni magyar misszióban szolgálnak, hivatásos vagy szerződéses katonaként tisztában vannak annak veszélyességével, s önként vállalták az abban való rész-

vételt. Hazánk katonai és fejlesztési szerepvállalással járul hozzá a nemzetközi közösség afganisztáni stabilizáló missziójához. Nézzük ezeket részleteiben!

Katonai szerepvállalásunk

Afganisztáni katonai szerepvállalásunk jelenleg öt komponensből áll, melynek legfontosabb eleme a bagláni tartományi újjáépítési csoport (*Provincial Reconstruction Team – PRT*) szervezete.

A magyar kormány 2006-ban a 2115/2006. (VI. 29.) kormányhatározattal hozott döntést arról, hogy Magyarország vezető szerepet vállal Afganisztánban az ISAF, vagy az azt felváltó, annak feladatait átvevő, NATO-vezetésű művelet keretei között a Baglán tartománybeli Pol-e Kumri központú PRT-ben.

A tartományi újjáépítési csoport táborát és vezetését a hollandoktól vettük át, s az itt immár a kilencedik váltásban szolgálatot teljesítő magyar katonai kontingens létszáma a kezdeti 160 főről (ennyi volt a holland állomány létszáma is) napjainkra 230 főre emelkedett. Az afganisztáni nemzetközi misszió Északi Katonai Körzetében Magyarország a PRT-eket fenntartó négy vezető nemzet egyike (Németország, Norvégia és Svédország mellett), s ez komoly rangot és felelősséget jelent az afgán válságot kezelő országok között.

Az afganisztáni tálib rendszer 2001. novemberi megdöntését követően a PRT-k létrejöttét alapvetően az alábbi gyakorlati és szemléleti tényezők ösztönözték:

- azoknak a pénzügyi és személyi forrásoknak a hiánya, melyek lehetővé tették volna az Afganisztán egészére kiterjedő, nagyarányú katonai jelenlétet a tálib rendszer megdöntése utáni biztonsági vákuumban;
- az a felismerés, hogy a válságok megoldását nem a fegyveres harcok megszüntetése, hanem a „béke megnyerése” jelenti;
- annak tudatosulása, hogy a modern válságkezelésben egyre nagyobb szükség van a civil eszközök alkalmazására;
- az a régóta megfogalmazott követelmény, hogy a haderőknek is képeseknek kell lenniük nem katonai feladatok ellátására, illetve a civil szereplők melletti tevékenységre és a civil szereplőkkel való fokozott együttműködésre;
- annak felismerése, hogy a fejlődés és a biztonság egymást feltételezik, azaz a stabilizációnak és az újjáépítésnek párhuzamosan, nem egymást követően kell folynia.

A PRT-k tehát általános értelemben olyan, katonai és civil személyzetet magukba foglaló egységek, amelyekkel a nemzetközi kö-

zösség megoldást kíván kínálni a fenti problémákra. Elsődleges feladatuk az afgán központi kormányzat befolyásának kiterjesztése, a biztonságos környezet megteremtése, és ezzel a humanitárius segítségnyújtás és az újjáépítés elősegítése. Ennek megfelelően a PRT-ben szolgálók katonai feladatainak ellátását a békefenntartó missziókra szabott nemzetközi és nemzeti korlátozások szabályozzák ma is (például tagjai csupán önvédelemre használhatnak fegyvert). Jóllehet kiképzettségük feladataiknak megfelelően differenciált, de döntően a békefenntartó missziók jellegének megfelelő.

Amikor Magyarország vállalta a bagláni PRT vezető nemzetének szerepét, a tartományi újjáépítési csoportokat még kulcsfontosságú elemnek tekintették a nemzetközi koalíció vezetői az afgán válság megoldásában. Ma már ebben közel sincs olyan nagy egyetértés. A PRT-ekkel kapcsolatos első szkeptikus hangok először 2008-ban váltak hallhatóvá a szélesebb szakmai közvélemény előtt. A kritikusok alapvetően három szempontból bírálták a korábbiakban széles körben favorizált megoldást:

- egyrészt, mert az afganisztáni biztonsági helyzet romlásával párhuzamosan egyre korlátozottabbak lettek a tartományi újjáépítési csoportok tevékenységének, a segélyezés biztosításának és a segélyezésnek a lehetőségei. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy a békefenntartásra kiképzett katonák – a kormányellenes katonai csoportok tevékenységének aktivizálódásával párhuzamosan – egyre ritkábban indulhattak segélyezési és segélybiztosítási „körutakra” felelősségi körzetükben. 2009 őszétől ez lett jellemző Baglán tartományra is, ahol egyes járásokban háborús jellegűnek nevezhető helyzet alakult ki (a COMISAF által 70 kritikus helyzetűnek minősített járás közül kettő a tartományban van);

- másrészt, mert kiderült, hogy a PRT-k a gyakorlatban csak pótolják és helyettesítik az afgán képességeket, de nem teremtik meg ez utóbbiak létrejöttének valódi feltételeit. Például helyi afgán orvosok hiányában a PRT-k által felépített rendelők csak addig képesek működni, amíg a tartományi újjáépítési csoport – vagy szélesebb értelemben a nemzetközi koalíció – biztosítani tudja azok személyzetét;
- harmadrészt, mert a PRT-k – bármennyire is hasznosak – maguk is hozzájárulnak az Afganisztánba irányuló segélyezés szétaprózódásához, így a segélyezés hatékonyságának romlásához. A PRT-k felállítása óta például kétmilliárd dollárt fordítottak 22 ezer PRT-projektre, ezek 80%-a azonban 100 ezer dollár alatti értékű volt. A biztonsági helyzet stabilizálását a fejlesztési tevékenységgel összekapcsoló PRT-tevékenység ráadásul csak néhány tartományra fókuszál (Afganisztánban 34 tartomány van, és jelenleg 27 PRT működik), most nem is beszélve a PRT-eket fenntartó nemzetek anyagi lehetőségei közötti jelentős különbségekről: tevékenységük többnyire rövid távú szemléletű, a donor-országok hazai közvéleményének elvárásai határozzák meg, s ezt akkor is jeleznünk kell, ha a segélyezés alacsony hatékonyságának korántsem a PRT-k az alapvető okai.

Mindezek következtében napjainkra a PRT-k tevékenységének értéke erősen devalválódott. A NATO szemében ma már nem a PRT-k segélybiztosítási és segélyezési tevékenysége a leghasznosabb missziós tevékenység Afganisztánban. A biztonsági helyzet romlása ugyanis fontosabbá tette az afganisztáni biztonsági erők képzését, illetve a kormánnyal szemben álló fegyveres csoportok elleni katonai műveletek felvállalását.

A magyar vezetés idejében érzekelte a fent említett szemléletváltozást, és 2008 decemberében a kormány a 2186/2008. (XII. 29.) sz. kormányhatározatban engedélyezte, hogy az ISAF alárendeltségében, az Afgán Nemzeti Hadsereg (ANA) Baglán tartományban állomásozó lövészzászlóaljának tanácsadó csoportjaként működő közös magyar–amerikai Műveleti Tanácsadó és Összekötő Csoportban (*Operational Mentoring and Liason Team – OMLT*) egy legfeljebb 30 fős magyar katonai kontingens tevékenykedjen. Az OMLT-k feladata, hogy tanácsadó, kiképző és összekötő szerepkörben támogassák, képezzék és mentorálják az ANA számukra kijelölt egységeit a műveleti feladatok tervezésében és végrehajtásában. Jelenleg az afganisztáni misszióban részt vevő 45 nemzet közül 21 tartja fenn az Afganisztánban tevékenykedő 143 OMLT-t, köztük egyet hazánk is, immár a negyedik váltásban. (Az eredeti tervek 155 OMLT felállítását tűzték célul, ami azt jelenti, hogy a még szükséges 12 „üres” hely gyorsan elkelhet a NATO-tagok és a partnerországok között.)

Itt jegyezzük meg, hogy hasonlóan az ANA-hoz, a nemzetközi koalíció az Afgán Nemzeti Rendőrséget (ANP) is műveleti tanácsadó és összekötő csoportokkal támogatja (*Police Operational Mentoring and Liason Team – POMLT*). Bár 2009 januárja óta magyar katonák is részt vesznek a helyi rendőrök kiképzésében, hivatalosan azonban nem tartozunk a nemzetközi koalíció azon hét nemzete közé, amelyek önálló POMLT-t tartanak fenn.

A már említett 2008-as kormányhatározat lehetővé tette azt is, hogy a Magyar Honvédség állományából egy legfeljebb 20 fős Különleges Műveleti Csoport (*Special Operational Forces – SOF*) tevékenykedjen az ISAF műveleti területén, és az ISAF feladatrendszerébe tartozó feladatokat lásson

el. Ez gyakorlatilag a NATO-ban a legmagasabb értéken jegyzett harci feladatok végrehajtását jelenti.

Mindemellett Magyarország már két ízben is vállalta a vezető nemzet szerepét a kabuli nemzetközi repülőtér (KAIA) irányításában: először 2008 októbere és 2009 márciusa között, másodsor pedig éppen napjainkban, 2010 októbere és 2011 márciusa között. Ez az afganisztáni magyar misszió létszámát 60–80 fővel növelte/növeli meg az említett hathónapos időszakokban.

Végül, feltétlenül meg kell említeni, hogy hazánk új nemzeti hozzájárulásként egy magyar katonából álló, legfeljebb 13 fős Mi-17 szállító helikopter légi kiképzés-támogató csoportot telepít ki Afganisztán területére, várhatóan 2011 januárjától.

Ha mindezekhez hozzászámítjuk a törzseknél egyéni beosztásban szolgálatot teljesítőket az ISAF Parancsnokságon (ISAF HQ), az Északi Katonai Körzet parancsnokságán (RC-North HQ), a tábori kórházaknál és egyéb helyeken, akkor kiderül, hogy az Afganisztánban szolgáló magyarok létszáma napjainkban, a valóságban jóval meghaladja a hivatalos NATO-dokumentumokban szereplő 360 főt, s eléri a 450-et.

A magyar kontingens létszámát illetően, az afganisztáni nemzetközi koalícióban részt vevő 45 nemzet között Magyarország a középmezőny felső részét jelentő 19., a NATO-n belül pedig a 16. helyet foglalja el az Afganisztánba kiküldött katonák létszámának sorrendjében. A hadseregek szárazföldi erőinek létszámához viszonyítva 360 fővel számolva a 15. helyen, 450 fővel számolva a 8. helyen vagyunk a NATO-n belül.

Fejlesztési hozzájárulásunk

A nemzetközi koalíció afganisztáni fejlesztési hozzájárulásának legfőbb hivatalos célja

a fenntartható növekedés megalapozása és a szegénység enyhítése az országban. Ezt – megint csak hivatalosan – elsősorban az afgán képességek kialakításával, munkahelyteremtéssel és az önfenntartó megélhetési lehetőségek megteremtésének elősegítésével kívánja elérni. Emellett hozzá kíván járulni a demokratikus folyamatokhoz, a jó kormányzáshoz, az emberi jogok érvényesüléséhez, a nők helyzetének javításához.

Mind ezt egy olyan országban kellene elérnie a koalíciónak, amely a humán fejlettségi index alapján összeállított rangsorban a világ 182 országa között a 181. helyet foglalja el. Az egy főre jutó afgán GDP vásárlóerő-paritáson (PPP) számolva 935 dollár, vagyis alig haladja meg a napi két és fél dollár/főt. A csecsemőhalandóság 1000 élve születésre 151,9 (2009), a harmadik legmagasabb a világon, a lakosság várható élettartama pedig csupán 44 év. Az írástudatlanok aránya a 15 év feletti népesség körében 71,9% (a nők és a nomád életmódot folytatók körében ennél is magasabb). A városi lakosoknak csupán 35, a vidékieknek 19%-a jut jó minőségű ivóvízhez, a lakosság 70%-ának élelmiszerellátása bizonytalan. Az általános iskoláskorú gyerekek 30%-a családfenntartó. Az afgán gazdaság 90%-ban külföldi támogatásoktól függ. Alapvetően ez az elmaradottság a táptalaja az évtizedes békétlenségnek, az állam és a jogrend működésképtelenségének, a bűnözésnek, a narkógazdaságnak és a szélsőséges eszmék terjedésének. Az ország 2005–2006-ban a 10–11., 2007 és 2010 között a 6–7. helyet foglalja el a működésképtelen államok rangsorában, vagyis a helyzet e tekintetben tartósan kritikus. Mindezzel csupán azt kívánjuk jelezni, hogy Afganisztánban még hatékony segélyezési és fejlesztési tevékenység mellett is igen nehéz komoly eredményeket elérni. Márpedig a nemzetközi koalíció afganisztáni segély-

politikáját már évek óta igen komoly bírálatok érik a szakértők és a segélyezési szervezetek részéről.

Mindenekelőtt látnunk kell, hogy a nemzetközi Afganisztán-konferenciákon 2001 óta felajánlott 62 milliárd dollárból napjainkig ténylegesen csupán 38 milliárd érkezett meg az országba. Ennek több mint felét azonban a biztonsági helyzet javítására (többek között az ANA és az ANP felszerelésére és kiképzésére) fordította a nemzetközi közösség, s csupán a segélyek 32%-a jutott humanitárius és fejlesztési célokra. Az afgán képességek hiányában azonban még ez a 9,6 milliárd sem került teljes egészében az afgán rászorultakhoz. A segélyezésben és a fejlesztésben nem érvényesült az ENSZ afganisztáni segítségnyújtási missziójának (UNAMA) koordináló szerepe sem. Az elmúlt nyolc évben az Afganisztánba érkező 38 milliárd dollárnyi külföldi segélyből mindössze hat-nyolc milliárd dollár áramlott keresztül az afgán állami költségvetésen.

Az afganisztáni nemzetközi segélyezés hatékonyságát jelentősen rontja a segélyezési és fejlesztési erőforrások szétforgácsolódása, a túl sok prioritás, a megszámlálhatatlan segélyezési szereplő, és nem utolsósorban az afgán társadalom és a politikai vezetők korruptsága (az egy főre eső korrupcióra fordított pénz átlagos évi összegét 160 dollárra becsüli egy tanulmány – abban az országban, ahol, mint említettük, az egy főre eső GDP alig haladja meg a napi két és fél dollár/főt).

Az említett anomáliák fokozottan érintik azoknak az országoknak a segélyezési tevékenységét, amelyek szűkös forrásokkal rendelkeznek. Magyarország is ezekhez tartozik. Segélyezési tevékenységünkhöz az állami költségvetés 2007–2008-ban évi 500 millió forintot, 2009–2010-ben pedig évi 459 milliót biztosított. Az afgán nemzeti fejlesztési stratégiával (*Afghan National*

Development Strategy – ANDS) összhangban az általunk kiemelt segélyezési szektorok a mezőgazdaság és vidékfejlesztés (25%), az oktatás (25%) és egészségügy (12%), a biztonság és önkormányzatiság (16%), illetve az infrastruktúra (10%). A fennmaradó 12% a pályázatok önrészesedését, a CIVREP támogatási keretét, illetve a tartalékokat tartalmazza.

Tény ugyanakkor, hogy sikerült külföldi forrásokat is mozgósítani a magyar fejlesztési tevékenység támogatására: három – összesen 1,2 millió euró értékű – európai uniós támogatást, és öt – összesen körülbelül 2,2 millió dollár értékű – japán támogatást szerzett a magyar diplomácia Kabulban; illetve két – összesen 0,8 millió euró értékű – görög támogatást. Az EU a helyi közigazgatási és rendészeti projektekhez, míg Japán és Görögország egészségügyi, oktatási, munkahelyteremtési, illetve infrastrukturális projektekhez nyújtott támogatást. Mindezekkel együtt hazánk a Baglán tartományt segélyező donorországok között a nyolcadik helyet foglalja el (2002 óta a donorországok 150 millió dollárnyi segélyt nyújtottak Baglánnak).

Az afganisztáni misszió kapcsán meg kell jegyezni, hogy hazánk missziós politikája sem mentes az ellentmondásoktól. A magyar politikai elitben például a NATO-és az EU-csatlakozás ellenére még ma is erősen él az a téves szemlélet, hogy a külföldi missziós tevékenység kizárólag a Magyar Honvédség feladata. Nem nagyon látszik tudomásul venni, hogy a modern missziós tevékenységben egyre nagyobb szerep hárul a rendőrségi és a civil szakértőkre, s hogy ezek is a nemzeti felajánlások szerves részét képezik. A Magyar Honvédség és a Honvédelmi Minisztérium magára hagyása következtében a missziók „költséghatékonysága” szempontjából is komoly kérdések vethetők fel. Például

az, hogy egy országnak meddig éri meg több milliárdért fenntartani egy eredetileg a segélyezés biztonsága érdekében felállított Tartományi Újjáépítési Csoportot, ha alig több mint félmilliárdnyi segélyre szánt összeget tud csak elkölteni a magyar költ-

ségvetésből, ami nemhogy a stabilizálásra nem elég, de sokszor arra sem – miként a külföldi, így a magyar missziót ért támadások számának növekedése is jelzi –, hogy a misszióban résztvevők biztonságát szavatolja.

Az ISAF-ben részt vevő NATO-tagállamok haderejének, afganisztáni missziójának létszáma és veszteségeik (2010. szeptember 30.)

	Haderő létszáma	Misszió létszáma	Áldozatok száma	Főbb vállalások
1. Egyesült Államok	1 580 000	78 430	1 311	PRT (13), OLMT (76), POMLT
2. Törökország	511 000	1 740	2	PRT (2), OMLT (5)
3. Franciaország	353 000	3 750	49	OMLT (6), POMLT
4. Olaszország	293 000	3 400	29	PRT (1), OMLT (7)
5. Németország	251 000	4 590	42	PRT (2), OMLT (6)
6. Egyesült Királyság	175 000	9 500	339	PRT (1), OMLT (7), POMLT
7. Görögország	157 000	75		
8. Spanyolország	128 000	1 555	30	PRT (1), OMLT (2), POMLT
9. Lengyelország	100 000	2 630	21	OMLT (4), POMLT
10. Románia	73 000	1 750	17	OMLT (3)
11. Kanada	66 000	2 830	152	PRT (1), OMLT (6), POMLT
12. Hollandia	47 000	–	24	OMLT (3), POMLT
13. Portugália	43 000	250	2	OMLT (2)
14. Belgium	38 000	575	1	OMLT (1)
15. Bulgária	35 000	540		OMLT (1)
16. Magyarország	29 780	450	4	PRT (1), OMLT (1)
17. Dánia	27 000	730	37	OMLT (1)
18. Norvégia	24 000	500	9	PRT (1), OMLT (3)
19. Horvátország	19 000	285		OMLT (1)
20. Csehország	18 000	500	3	PRT (1)
21. Szlovákia	17 000	200		
22. Albánia	14 000	295		
23. Litvánia	9 000	245	1	PRT (1)
24. Szlovénia	7 000	70		
25. Lettország	6 000	170	3	OMLT (1)
26. Észtország	5 000	160	8	
27. Luxemburg	1 000	9		
28. Izland	0	3		
NATO			9	OMLT (4)
Összes (NATO + egyéb)		119 819	2 127	PRT (27) OMLT (143) POMLT (7 nemzet)

A kivonást szorgalmazók érveiről

Azok, akik az augusztus óta tartó Afganisztán-vitában a magyar katonák azonnali kivonása mellett emelték fel a szavukat, alapvetően négy érvet hangsúlyoztak:

- négy katonánk halálával (Kovács Gyula, Nemes Krisztián, Pappné Ábrahám Judit és Kolozsvári György) már eddig is túl sok áldozatot kellett hoznunk;
- nem fűződnek magyar nemzeti érdekek az afganisztáni misszióhoz;
- NATO-tagságunk nem kötelez bennünket a misszióban való részvételre (kötelezettségeinket letudhatjuk a Balkánon is);
- a misszió kudarcra van ítélve, így nincs értelme részt venni benne és további áldozatokat hozni.

Vegyük hát górcső alá egyenként az említett érveket!

1. Jelen írás leadásának időpontjában a mindenki számára elérhető *iCausalities.org* internetes „áldozatszámológó” szerint 2127 fő a 2001 óta Afganisztánban elesett koalíciós áldozatok száma. Ezek között „csupán” négy magyar. Összehasonlítva számos más országgal, a magyar veszteségek sem számszerűen, sem arányait tekintve nem mondhatók kirívónak. Még akkor sem, ha minden katonahalál nagyon fájdalmas, a sajátunké pedig különösen az. Az afganisztáni misszióban részt vevő 28 NATO-tagállam közül az ISAF fennállásának hét éve alatt – miként azt táblázatunk is mutatja – 20 ország veszített egy vagy több katonát, közöttük Magyarország a maga négy hősi halottjával sorrendben a 14. mind az elesettek számát, mind az elesettek számának a missziós létszámhoz viszonyított arányát tekintve. Számszerűen hazánknál nagyobb veszteséget szenvedett el Lengyelország (21), Románia (17) és Észtország (8), arányaiban pedig az említettekén kívül Lettor-

szág (170 fős misszió három halott), hogy csupán térségünkben, Kelet-Közép-Európából említsünk példát. (Lásd: a mellékelt táblázatot.)

2. Mindazok, akik úgy vélik, hogy a NATO ENSZ-felhatalmazás alapján indított afganisztáni missziójához nem fűződnek magyar nemzeti érdekek, egyrészt meglehetősen provinciálisan és hibásan értelmezik a nemzeti érdekek fogalmát, másrészt valószínűleg nincsenek tisztában napjaink nemzetközi viszonyrendszerével. Közvetlen érdekeltségünk bizonyítására ugyanis elég felsorolni az afganisztáni helyzet biztonságpolitikai problémáit: így az ország instabilitását, a világ ópiumtermelésében és kábítószer-forgalmazásában betöltött szerepét, a menekültkérdést (jelenleg kb. 1600 afgán menekültet látnak el a magyar hatóságok), továbbá azt, hogy a biztonságpolitikai szakirodalom Afganisztánt – igaz, csökkenő mértékben, de – még mindig a nemzetközi terrorizmus egyik kiképző- és kiinduló terepének tekint. Ezen problémák attól, hogy a nemzetközi koalíciónak nem sikerült megoldania őket, azért még továbbra is komoly kockázatot jelentenek. Talán ennél is fontosabb azonban annak tudatosítása a magyar társadalomban, hogy a Magyar Honvédség missziói hazánk kül- és biztonságpolitikájának olyan kulcsfontosságú eszközei, amelyekkel a Magyar Köztársaság egy-egy adott missziótól egészen távoli, azzal összefüggésben nem álló érdekeit is érvényesíteni képes. A jelenlegi nemzetközi viszonyok között ugyanis a nemzeti érdekérvényesítés egy igen bonyolult „politikai árucseré”, ahol a szereplőknek tekintettel kell lenniük mások érdekeire is annak érdekében, hogy a többiek tekintettel legyenek az ő érdekeire. Nem véletlen például, hogy az ISAF-ben részt vevő 28 NATO-tagállam és 19 nem NATO-tag partnerország közül – belpolitikai okok miatt – eddig csupán Hollandia vonta ki harcoló

alakulatait Afganisztánból, jöllehet, az európai államok többségének közvéleménye és politikai vezetése már jó ideje szívesen befejezné a missziót.

Végül világosan kell látni azt is, hogy a nemzetközi közösség szemében leginkább a közös misszióhoz való hozzájárulás alakítja ki egy-egy ország képét és imázsát. A jelenlegi kölcsönös függőség időszakában, még inkább pedig a kölcsönös szolidaritáson alapuló szövetségeken belül a politikusok és média által kialakított ország-képben kulcsfontosságú szerepe van annak, hogy az adott ország a többiek által is megfelelőnek tartott mértékben veszi-e ki részét a közös akciókból és missziókból.

3. A katonáink azonnali kivonását sürgető azon érvet, hogy NATO-tagságunk nem kötelez bennünket a misszióban való részvételre, letudhatnánk azzal: megdöbbenő, hogy több mint tíz évvel az Észak-atlanti Szerződés Szervezetébe való belépésünk után, még vannak olyan újságírók, politikusok és civil szervezetek, akik ennyire felelőtlenül kezelik azt a szervezetet, amely szavatolja hazánk biztonságát. Vagy karcosabban fogalmazva: többek között azért is Afganisztánban kell maradnunk, hogy – ha már a NATO-csatlakozáskor sok egyéb mellett aláírtuk, hogy hozzájárulunk a szövetség közös misszióihoz (s nem csak azokhoz, amelyek tetszenek vagy hasznosak nekünk!) – ne tűnjünk potyautasnak szövetségeseink előtt. De jól tudom, hogy ezzel aligha győzőm meg a misszió folytatásának kritikussait. Így máshonnan közelítem meg a kérdést.

Magam is az afganisztáni nemzetközi misszió mielőbbi befejezésének pártján állok. Úgy gondolom azonban, hogy egy ENSZ-felhatalmazással indított, közösen eldöntött NATO-misszióknak közös kivonulási tervek alapján kell befejeződnie, és semmiképpen sem úgy (még ha láthatóan ez tetszene is a magyar közvélemény és a politikai szerep-

lők egy – mellesleg magát rendszeresen igen bátornak tartó – részének), hogy a szövetség egyes tagországai egyenként menekülnek el a hadszíntérről. A menekülés jellegetű távozást nemcsak azért ellenzem, mert ez mások szemében esetleg gyávaságnak tűnhet, hanem mindenekeelőtt azért, mert ennek rendkívül rossz hatása lenne arra a szövetségi rendszerre, amelyhez hazánk is tartozik, s amelyre Magyarország a biztonságát alapozza. Nem lehet ugyanis figyelmen kívül hagynunk, hogy a bipoláris világrend bukását követően, különösen pedig 2001 után (vagyis épp az afganisztáni misszió indulásának idején) a NATO belső kohéziója – ha tetszik, a tagállamok közötti kölcsönös szolidaritás – meglazult. Ennek egyik alapvető oka, hogy a benne lévők – az új erőviszonyok közötti pozíciójukból fakadóan – igen eltérően definiálják az észak-atlanti szövetség célját és szerepét.

A kelet-közép-európai kisállamok biztonságuk legfontosabb garanciájaként, a nemzetközi porondon az egyetlen globális hatalomként állva maradt Egyesült Államok a globális konfliktusok rendezéséhez szükséges eszközparkként, a több szempontból is leértékelődő Európa nyugati felének országai pedig a transzatlanti kapcsolatok fenntartásához szükséges, de katonai értelemben egyre nehezebben vállalható teherként tekintenek a NATO-ra. Mármost a szövetség új stratégiai koncepciójával szembeni egyik legfontosabb elvárás éppen e meglazult szolidaritás megerősítése, aminek – s ez valószínűleg, mindenki számára belátható – aligha tenne jót, ha a győzelemként várhatóan amúgy is nehezen értelmezhető afganisztáni misszióból a szövetség egyes tagállamai egyenként, saját belátásuk szerint távoznának.

Azoknak pedig, akik abban a hitben ringatják magukat, hogy hazánk a Balkánon is letudhatná szövetségesi kötelezettségeit, két

dologra hívnám fel a figyelmét: egyrészt, hogy a NATO-ban már jó ideje igen komoly vita folyik arról, hogy a szövetség (az Európai Uniónak átadva a felelősséget) vonuljon ki a térségből, s ezt csupán a tagállamok egy részének – nota bene: számszerűen kisebbségének – erőteljes fellépése akadályozta meg eddig. Másrészt, hogy a NATO nagyobb tagállamainak, elsősorban pedig az Egyesült Államoknak a támogatása nélkül egyetlen kisebb tagállam, de még a kisebb tagállamok csoportja sem lenne képes sikeres missziót vezetni a Balkánon. Ehhez ugyanis egyszerűen nem elégségesek a képességeik, most nem is beszélve a nagyhatalmak politikai támogatásának fontosságáról.

4. Eddigi írásaim és megnyilatkozásaim alapján az erősen szkeptikusok táborába tartozom a nemzetközi koalíció afganisztáni missziója kapcsán. Egészen pontosan úgy gondolom, hogy már akkor elégedettek lehetünk majd, ha távozásunkat követően az ország nem süllyed újra polgárháborúba, ha nem áll vissza a 2001 előtti tálib rendszer, s ha Afganisztán nem lesz fenyegetőbb hátrszága a nemzetközi terrorizmusnak, mint amilyenek ma számít. Úgy vélem, hogy ezek az egyébként nem túl ambiciózus célok még mindig elérhetők, ha a nemzetközi koalíció asztalhoz tudja ültetni az afgán politikai szereplőket, s e szereplők – a nyugat külső befolyásolása nélkül – képesek megállapodni a hatalommegosztásról, egyfelől. Másfelől, ha az afganisztáni probléma kapcsán sikerül megértetni a környező nagyhatalmakkal (Pakisztánnal, Iránnal, Oroszországgal, Kínával és Indiával – amelyek jelenleg valamennyien leginkább abban érdekeltek, hogy Afganisztán lefoglalja Washington és szövetségeseit, de az afgán helyzet ne eszkalálódjon), hogy a NATO, illetve a nemzetközi koalíció kivonulását követően, nekik maguknak kell szembenézniük az afgán kérdéssel. E két feltétel teljesülésére

megítélésem szerint ma még van esély, vagyis az afganisztáni misszió még egyáltalán nincs teljesen kudarcra ítéelve.

Mit tehetünk mi, magyarok?

A *Gazeta Wyborcza* című napilap szerint az új lengyel köztársasági elnök, Bronisław Komorowski – egyébként választási ígéretének megfelelően – első brüsszeli látogatásán, szeptember elsején azt közölte a NATO főtitkárával, hogy Lengyelország 2012-ig kivonja katonáit Afganisztánból (2630 fő, Gazni tartomány, 20 halálos áldozat). Közel egy hónapig úgy tűnt, hogy az augusztus elején harcoló katonáit kivonó Hollandia (1960 fő, Uruzgán tartomány, 24 halálos áldozat) után Lengyelország a második olyan európai NATO-tagállam, amely hivatalosan is bejelentette távozási szándékát az afgán misszióból. A hónap végén azonban Radosław Sikorski úgy módosította Varsó álláspontját, hogy a kormány szerint a lengyel katonák afganisztáni missziójának „maximális időhorizontja” 2014 (*nota bene*: a jelenleg elfogadott határidő). Sokat sejtető, hogy az EU hatodik legnagyobb állama, Lengyelország – a NATO-tagállamok vezetőivel folytatott konzultációk hatására – alig egy hónap alatt meggondolta magát az 2012-es kivonulást illetően.

A Komorowski-látogatás azonban mégis fontosnak bizonyult. Anders Fogh Rasmussen ugyanis (talán egy utolsó kísérletként a lengyel bejelentés elkerülése érdekében) még az elnökkel való találkozója előtt sietve megismételte: az őszi lisszaboni NATO-csúcs el kell készíteni azt a tervet, hogy a szövetség 2014-ig milyen ütemben adja át a felelősséget Afganisztánban a kormány erőinek. Ez pedig annyit jelent: az európai NATO-szövetségesek többsége között konszenzus van a tekintetben, hogy ragaszkod-

niuk kell a Barack Obama elnök által kitűzött kivonulási céldátumokhoz (kezdet 2011-ben, befejezés 2014-ben).

Ma tehát úgy tűnik, s az iraki kivonulás tapasztalatai is azt mutatják, hogy a NATO európai tagállamai 2011 és 2014 között mindeképpen elhagyják majd Afganisztánt. Ha valakinek maradnia kell esetleg, az csak az Egyesült Államok lehet.

Mivel – mint arra már utaltam – a Magyar Honvédség külföldi missziói a magyar kül- és biztonságpolitika kulcsfontos eszközei, a magyar kormány előtt álló igazi kérdés szerintem az, képes-e kihasználni a jelenlegi helyzetet politikai céljai elérése érdekében úgy, hogy egyben elősegítse az afganisztáni misszió befejezését is. A lehetséges lépések közül itt és most csak a két legfontosabbat jelzem.

Egyrészt, csatlakozhat azokhoz az országokhoz (ilyenek Kanada, Lengyelország, Németország), amelyek a NATO őszi, liszaboni csúcstalálkozóján egy részletes kivonulási stratégia elkészítésére kívánják rábeszélni a szövetség ezzel kapcsolatban még vonakodó tagjait (elsősorban Egyesült Államok katonai vezetését és Nagy-Britanniát). Másrészt – átalakítva a jelenlegi magyar afganisztáni misszió belső struktúráját – olyan feladatokra teheti a hangsúlyt Afganisztánban (legfőképpen az afgán biztonsági erők kiképzésének elősegítésére), amelyek révén az afgánok gyorsabban lehetnek képesek saját államuk fenntartására. Ez utóbbi több szempontból is kívánatos. Egyrészt, mert amennyiben ezt a PRT létszámának terhére valósítja meg a Magyar Honvédség, akkor nem ítéli tétlenségre a bagláni magyar PRT azon tagjait, akik a biztonsági helyzet romlása miatt egyre kevésbé tudják ellátni eredeti

– segélyezési és segélyezésbiztosítási – feladataikat, másrészt, mert növelheti tevékenységünket a NATO-n belül. Pillanatnyilag ugyanis a harci tevékenységet folytató egységek mellett a kiképzési feladatokat végző katonai és rendőri egységek politikai árfolyama a legmagasabb a szövetségben belül. Ez azonban az üres OMLT helyek betöltésével igen gyorsan változhat.

Azt, hogy a kiképzési feladatok fokozottabb felvállalása valóban együtt járhat-e például a magyar PRT létszámának csökkentésével, igen nehéz előre jelezni. Világosan kell ugyanis látnunk, hogy a szövetségben belül a missziós tevékenység legfontosabb értékmérője még mindig a „hány katonát tudsz kiállítani?” kérdésre adott válasz. Annak ellenére az, hogy ma már konkrét példák is bizonyítják, hogy a politikai siker érdekében a forráshiányos tagállamok lehetőségeikhez képest előbb vagy utóbb túlvállalják magukat e téren. Figyelmeztető példa erre Lengyelország esete, amely a Varsó számára összességében csalódást okozó iraki missziója után – legalábbis Waldemar Skrzypczak tábornok, a lengyel szárazföldi erők volt parancsnoka szerint – most Afganisztánban vállalt erejét és képességeit meghaladó feladatokat.

Két dolgot semmiféleképpen nem tehet meg a magyar kormány: nem hajolhat meg azon provinciális követelések előtt, melyek a magyar katonák azonnali hazahívását szorgalmazzák, s felelősen nem ígérhet olyat a közvéleménynek (szerencsére nem is teszi), hogy több magyar katona nem esik áldozatul a missziós tevékenységünk során. Minden Afganisztánra, illetve Baglánra vonatkozó elemzés ugyanis ennek épp az ellenkezőjére figyelmeztet. ■